

atten? Schaamt
Uw moeite
gij: Inderdaad,
hoogst, maar
er die samen-
it dat is maar
dat is „maar
dit zegt, nu,
mensen,
angemerkt als
en, doch aldus
statie) is het-
de coetus der
mat van aan-
en, een remon-
vergadering tot
coetus, waar-
zelen wij dus
niet die welke
oren, doch die
aar) door het
en Geest van
den Heiligen
gij juist zoo
ook van dit
hting van uw
Christus, het
dat Christus
uwt en naar
ervan, dat Hij
ch de schapen
den wil ver-
zijnde, nu ook
ods vergader-
n haar onder-
rd de zonden
volg Calvijn,
stelt (onzicht-
doet om als
als hij spreken
ankondigt dat
maar veeleer
eld niets ver-
neene woord,
der kerk wil
htbare kerk”.
ANG IS TOT
T IN HAAR
ovoorts tot de
UTEN HAAR
NDEN VER-
LIGHEID, om
te paragrafen
en dienat der
ven worden,
KERK. Zoo
elend, en den
uw blijft aan
vat God heeft
wie God een
kerk, waarin
es wil gebrui-
voortgaan, en
ogst te doen

rucht niet in
Reformatie”,
geworden. Er
weggevoegd,
sie en refon-
en. En voorts
erd en gepo-
oorden en in-
te ontroering,
e maken voor
it misverstand
zake de kerk
over dat ambt
an dat ambt
en — en had
men onder-
waarheid, dat
dragen krijgt,
bt zelf nimt
is: roeping,
God van alle
n: ik doe zelf
ijn bekwaam-
te luisteren
iknechten be-
radicale ont-
poot, de oot-
t, roeping en
er geloovigen,
hij weet ook
ndeel, hij be-
ebben geschat
rd.

in het ambt
en preek b.v.,
overschatten,
aan bij voor-
doet met de
tsche synode,
met haar be-
delingen, ge-

maten aan het Woord en gewaarmerkt (van uur tot uur) door het Woord, kan ik niet overschatten, want ik hoor en zie dan mijn God, door Zijn gezant, leeraar, ouderling, diaken tot mij komend en aanbevelend, plaatselijk, en ook in het kerkverband. En als er gedoopt wordt, of avondmaal gevierd, dan kan ik nooit blij genoeg zijn, vanwege dien doop b.v. als verzegeling, niet van een gespeculeerde genade inwendig volbracht, maar van beloften, rechtsgeldig gesproken met eisch van geloof en bekeering tot mijn dood toe.

Wanneer ik in dit verband de jaren, waarin dit blad groeide en zijn strijd voerde, overzie, dank ik den Heere, dat Hij het gebruikt heeft om te doorbreken zoveel magere dilemma's waarin de profetie tenslotte dood moest loopen, en de kerk haar moeder-eere, ja niet minder God Zijn Vaderglorie, in de erkentenis door het vrome volk uiteindelijk zou verliezen. En als ik daarbij bedenk, dat dit jubileum valt in een tijd, waarin „Rome” weer machtig wordt en in dagen, waarin een Chr. Geref. synode reden aanwezig acht om met dat gevaar zich bijzonder bezig te houden, weet ik ook, dat alleen in de lijn, waarin dit blad zich steeds meer bewegen mocht, de antithese met Rome werkelijk kan worden gehandhaafd. Wie in zijn profetie niet verder komt, dan het verwijt, dat Rome „overschat” speelt Rome in de kaart — want hij begint met de tegenstelling met Rome te relativiseren. Over- en onderschatting liggen immers met de goede „schatting” op één lijn; men wijst slechts af wat op die lijn een beetje te hoog klimt, of te laag blijft, doch handhaaft de eene lijn en dus de diepere gemeenschap met de ketterij. Wie slechts zoo tegen Rome vecht, plaatst zichzelf met den

rug tegen den muur; hij moet het sterke, stralende spreken over de kerk aan Rome over laten en uit angst van Roomsche te zijn, durft hij over de kerk nog slechts te fluisteren. Straks grijpt dan Rome hem naar de keel en wurgt ook dat laatste geluid of noopt den tegenstander om op het „sacramentele” vlak van Rome zelf over te komen (sacramentalisme). Maar wie weer met Calvijn het aandurft schriftuurlijk te roemen over de kerk en haar ambtelijke diensten, kan ook met hem die afgodische kerk in het aangezicht weerstaan. Hij weet weer, dat de tegenstelling niet ligt tusschen: een beetje meer en een beetje minder, wat hooger en wat lager, wat heeter of wat lauwer, maar tusschen: WAAR en VALSCH. DIE beide kan ik inzake de kerk pas uitspreken, wanneer ik eerst zelf van haar roemend als Gods werk durf spreken. Dan kan ik Rome aan, en den dooper, en den sacramentalist. En den barthiaan, die dezen „durf” hoogmoed noemt — daarin nog te vaak bijgevalen door mijn naaste broeders — en dus er niets van verstaat.

Dan weet ik ook, dat ik wel, bij een jubileum, en elke week, dit „blad” kan overschatten, zijn redacteurs en scribenten, maar nimmer de genade, die ons de Heere heeft willen bewijzen, toen Hij ons juist ook door dit instrument weer leerde de prachtige uitdrukking „in den schoot der kerk” niet aan Rome prijs te geven, maar tegen Rome, met Calvijn, te verdedigen.

Immers, in den schoot der ware moederkerk (Gal. 4:26) doet mij rust vinden aan ZIJN boezem mijn hemelsche Vader. Door Jezus Christus, den grooten, gansch eenigen Herder der schapen, Die daar werkt, soeverein, met de kracht van Zijn Heiligen Geest.

Utrecht.

H. J. SCHILDER.

„De Reformatie” en de vrijmaking

Voor ik iets over „De Reformatie” schrijf wil ik het eerst hebben over de Vrijmaking. Want ik meen, dat de betekenis van „De Reformatie” pas recht gezien wordt in het licht der Vrijmaking. Nu kunnen wij over deze laatste op tweeërlei wijze spreken en schrijven. Wij kunnen het hebben over de „acte van trouw” in het werk der vrijmaking betoond en aantoonen, dat hetgeen wij deden niets anders was dan een trouw blijven aan den Heere en aan Zijn Woord en aan Zijn kerkvergaderend werk in ons vaderland, dus niets anders dan een betoon van geloofsgehoorzaamheid aan Hem. Die ons gebouwd heeft op het fundament van de apostelen en profeten. Dan komen de stukken: op tafel, het bewijsmateriaal, dat wij in het werk der vrijmaking niet veranderd zijn, en ons gehouden hebben aan de aloude kerkelijke papieren, en deze door Zijn genade zoo hoog geëerd hebben, dat wij, ziende op het gebod en blind voor de toekomst, er naar gedaan hebben, toen wij een keuze moesten doen, niet wetende, waarheen de Heere ons leiden zou. Zoo heeft elke „vrijmaking” haar zaaksgerechtigheid, haar apologie voor God en mensen. En zulk een apologie is zeer belangrijk, want zij beslist over de vraag van gehoorzaamheid of ongehoorzaamheid, van trouw of eigenwilligheid, van reformatie of revolutie. Zoo gaf Petrus reeds op het Pinksterfeest de eerste apologie (Hand. 2:37—39), dat zij daar het oude kerkfront waren met de oude papieren: „Want u komt de belofte toe en uwen kinderen”.

Maar wij kunnen ook over de Vrijmaking spreken, hoe wij daarin tot gehoorzaamheid geleid zijn door den Heere. Hoe Hij ons getrokken heeft, en gezet op den weg van Zijn kerk en van de samenvergadering dezer kerk. Reeds meermalen is de opmerking gemaakt, dat niemand onzer eenzelfde weg is gegaan, dat niemand een program had, dat ieder zijn eigen strijd en moeite heeft gehad om gehoorzaam te worden en den weg te zien, dien hij bewandelen moest. Er kwamen dan ook eersten en laatsten. Dat is reeds een bewijs, dat het werk der vrijmaking geen „planmatige actie” is geweest onder leiding van Prof. Schilder, met het doel een bepaalde reformatie te „beginnen”, welke dan reeds jarenlang zou zijn voorbereid door „De Reformatie”, en dat wij in de Vrijmaking met een „m e n s c h e n w e r k” zouden te doen hebben, zooals men gesuggereerd heeft. („Zij wilden er uit” zegt men hier in Amersfoort nog altijd.) „De Reformatie” zou een „Schilder-fractie” in de kerk gevormd hebben, om de „ideeën van Schilder” tot heerschappij te brengen, en toen dat niet lukte, zijn ze onder zijn auspiciën tot vrijmaking overgegaan, de eenheid der kerk verbrekende. Jawel, maar toen de dag kwam, waarop „de teerling was geworpen”, en leeruitspraken en afzettingen ook de crisis brachten in de studeerkamer der pastorieën, toen bleek, dat er heelemaal geen „Schilder-fractie” was, want velen, die hem liefhadden om zijns werks wil, veranderden van vrienden in tegenstanders, en lieten hem staan, toen hij worstelde voor de rechten en vrijheden der kerk, voor haar belijdenis en kerkregering. Zij kenden hem niet meer, toen het bleek, dat hij geen „ideeën” had, maar de kerkelijke papieren serieus nam. Er was geen „stafkwartier”, om een uitdrukking van Ds J. H. Velema te gebruiken, als deze schrijft over de Doelantie. Er was in het crisisuur der Gereformeerde Kerken niets, geen „Reformatie”, geen „K. S.”. Daar waren alleen leerbeslissingen en vonnissen. En

er moest een keus worden gedaan. De zware woorden van „kerkelijke multerij” waren gesproken. En Dr Ridderbos had reeds geschreven: „Eer verdorve Uw rechterhand, dan dat gij daarmee de Acte van Vrijmaking zoudt ondoetkenen”. Het ging om een absolute keus. En zoo verliep de Vrijmaking, zooals elke „vrijmaking” verloopt, de persoonlijke geloofsworsteling om de goede keus te doen, om te blijven op den weg van Christus, de persoonlijke geloofsstrijd, waar onze handteekening staan zou, onder de Acte van vrijmaking, of onder den kerkelijken bul, waarmee Prof. Schilder en Prof. Greijdanus waren geëxcommuniceerd, want onder één van die zonden zij komen te staan, en zeker voor de oogen van God en Zijnen Christus. Ik zeg dan ook, dat wij tot vrijmaking geleid zijn door den Heere. Hij heeft onze oogen geopend voor wat er werkelijk ging gebeuren. En tot vrijmaking geleid worden is geen gemakkelijke zaak geweest. Het was geen weg voor het „vleesch”. Een krachtdadige bekeering is een groote weldaad. Maar hij, die krachtdadig getrokken wordt uit de duisternis tot Gods wonderbaar licht, gaat een moeilijken weg. Immers hoever was hij reeds door de duisternis bevangen? En een reformatie is een groote gave Gods, maar zij, die er op gezet worden, gaan een zwaren gang. Alles te verliezen, om zóó alles te gewinnen. Ik zeide reeds, dat er eersten en laatsten waren. Eerst, die zonder welvelling kozen, die simpel neen zeiden, toen zij gedwongen werden te buigen voor een nieuwe hiërarchie. Er waren laatsten, die aarzelden, die trachten de crisis te ontloopen, die nog een uitweg zochten, en die „krachtdadig” op den weg der gehoorzaamheid gezet moesten worden.

Ik wil nu een fragment beschrijven uit de geschiedenis der vrijmaking te Amersfoort. Een fragment om te laten zien hoe de Heere mij de oogen opende, en mij tot een beslissing dreef. Ik doe dat alleen om den lof des Heeren te vertellen. Wij hadden in Amersfoort, hoewel de beslissingen reeds gevallen waren, de eisch tot conformeren was gesteld, en velen in den lande zich reeds hadden vrijgemaakt, een zgn. „Godsvrede”. Deze „Godsvrede” was op den kerkeraad aanvaard met het oog op den nood des tijds — de onvergetelijke hongerwinter van 1944—1945. Deze „Godsvrede” liep ten einde, toen het vrede geworden was, en Ds Holwerda een nota indiende, waarin hij met schriftuurlijke argumenten, en met een overvloedig bewijsmateriaal aantoonde, dat er een nieuwe leer aan de kerken bindend was opgelegd, en dat een nieuwe hiërarchie de kerken aan banden had gelegd, en van haar vrijheden had beroofd. Hij verklaarde openlijk noch de uitspraken, noch de kerkelijke vonnissen voor vast en bondig te kunnen houden. En hij noodigde den kerkeraad uit deze zaken te onderzoeken, zijn argumenten en bewijsmateriaal te overwegen, en met hem te komen tot een Gode welbehagelijke beslissing, opdat de kerk van Amersfoort kerk van Christus bleve, bewarende de zuiverheid der leer, en het onvervreemdbaar privilege van de zelfstandigheid der plaatselijke kerk. Er was ook een verklaring van ds Popma, dat hij zich conformeren kon aan de genomen beslissingen, zoowel dogmatisch als kerkrechtelijk, en hij noodigde den kerkeraad uit, al was het dan misschien met vele bezwaren, terwille van de eenheid der kerk, zich achter de Synode te scharen en haar besluiten voor vast en bondig te houden. Van mij was er alleen, omdat ik door schuldige nalatigheid te laat was, een uiteen-

zetting, waarin ik verklaarde mij wel met de uitspraken 1942—43 te kunnen vereenigen, mits deze niet gelezen behoeften te worden in het licht van Toelichting en Praecadvies. Maar dat, indien het mocht komen vast te staan, dat deze wel bindend waren voor wat betrof argumenteering en fundeering dezer uitspraken, wij ze dan als kerkeraad en gemeente niet voor vast en bondig mochten houden, weshalve de kerkeraad de dienaren des Woords moest ontslaan van de verplichting om deze nieuwe leer te leeren, en de roeping had aan de Synode te berichten, dat hij dit dogma der veronderstelde wedergeboorte niet als een ons geopenbaarde waarheid Gods kon aanvaarden.

Deze drie stukken waren ter tafel, toen de eerste kerkeraadsvergadering begon met op het agendum de drie nota's van de drie predikanten. De praeses opende deze vergadering met een gebed, waarin hij smeekte om de leiding van den Heiligen Geest, opdat wij in gebondenheid aan zijn Woord 's Heeren weg mochten gaan in de komende besprekingen. En hij opende de bespreking met te zeggen „dat wij niet zouden beginnen van uit een van te voren vastgelegd standpunt, maar dat wij zouden handelen over de zaak, die ds Holwerda op de kerkeraadstafel had gelegd en met elkaar zouden onderzoeken, of hij gelijk had, en er inderdaad een nieuwe leer bindend was opgelegd in strijd met Schrift en Belijdenis”. Het debat zou dus eerst gaan over het dogmatisch gedeelte. Wij zouden dus kerkeraad zijn, handelende naar eigen bevoegdheid overeenkomstig het bevestigingsformulier „inzonderheid mede toezicht te nemen op de leering en den wandel der dienaren des Woords, ten einde alles tot stichting der kerk gericht moge worden, en dat geen vreemde leer worde voorgesteld”. Verdedigde ds Holwerda de oude leer, of was hij bezig een leer in te voeren „welke nooit eenige geldigheid binnen de Gereformeerde Kerken had gehad? Persoonlijk was ik met dezen voorgestelden gang van zaken zeer ingenomen, mij voornemende mij dan ook te laten leiden van situatie tot situatie, en in de vaste overtuiging, dat het serieus gemeend was, dat wij nu als kerkeraad de leeruitspraken zouden toetsen aan de Schrift en aan de Belijdenis, en dat wij als kerkeraad zouden luisteren naar de argumenten en het bewijsmateriaal van ds Holwerda.

Maar niet zoodra geeft de praeses gelegenheid om te spreken, of er staan verschillende sprekers op, die reeds klaar zijn met hun oordeel. De eerste, die opstaat — ik noem hem nu maar broeder A. — zegt, dat hij ds Holwerda schorsingswaardig vindt. De nota laat hij liggen, de argumenten raakt hij niet aan, het bewijsmateriaal negeert hij. Hij is, zegt hij, persoonlijk geen voorstander van de veronderstelde wedergeboorte, maar ds Holwerda is schorsingswaardig. Dat was de eerste schok, die ik kreeg. Gaat het zóó toe met een conscientiekreet van een dienaar des Woords, die aan zijn kerkeraad vraagt om hem recht te doen, om naar zijn betoog te luisteren. Het debat zou toch gaan over de leeruitspraken? Maar nauwelijks van mijn verbazing bekomen staat broeder B. op. Deze zegt ronduit, dat onze leer maar een zwakke weergave is van de denkbeelden en de gedachten der Schrift, en dat wij niet in onzen menscheelijken hoogmoed moeten denken, dat het DE waarheid is, zooals wij die nu geformuleerd hebben. Het betoog van ds Holwerda zegt hem dan ook niets. Hij vindt het alleen erg, dat deze de eenheid der kerk verbreekt. Dat is een tweede opziener der gemeente, die ook moet waken over „de waarnachtige en volkomen leer der zaligheid, welke alhier geleerd wordt”. Als hij consequent is zal hij Ds Holwerda nooit kunnen schorsen, want alles is immers maar een zwakke weergave van de gedachten en de denkbeelden der Schrift? Toch zal hij het straks doen. Na dezen staat broeder C op. Hij betoogt, dat Ds Holwerda den kerkeraad niet voor de keus mag stellen achter hen te gaan staan of hem te schorsen. Ds Holwerda moet zijn eigen gewetensconflict oplossen, en vrijwillig heengaan. (Ook Ds Popma zal enkele maanden later schrijven, dat de bewaarden „hun gewetensconflict aan de gemeente hebben opgedrongen”.) Het gewetensconflict van dezen dienaar des Woords gaat den kerkeraad niet aan. Hij moet zijn eigen boontjes doppen, en als hij meent, dat hij deze leer niet brengen kan, dan moet hij heengaan. Hij moet zoo flink zijn anderen buiten zijn persoonlijke conflicten te houden. En ook deze opziener der gemeente heeft meegebeden om de leiding van den Heiligen Geest, en is ook accoord gegaan met het voorstel om de leeruitspraken te toetsen. Het was ook zijn roeping toe te zien, of Ds Holwerda de oude leer verdedigde of bezig was heimelijk een andere leer in te voeren. Maar dit alles interesseerde hem niet, deze conscientiekreet liet hem koud. „Alleen wie achter de Synode staat is Gereformeerd”, zeide hij. Daarom was er voor hem maar één dilemma: c o n f o r m e e r e n o f h e e n g a a n. Maar geen woord over de argumentatie van Ds Holwerda. Geen poging tot weerlegging en ontzenuwen van het bewijsmateriaal. Synodus locuta est, causa finita est. Hij heeft zijn eigen ambt met eigen verantwoordelijkheid prijsgegeven. Het werd benauid in de kerkeraadskamer. Een vierde spreker staat op. Hij verklaart, dat de Synode zijn volle vertrouwen heeft. Het gaat hier over dingen,